

Borók Imre

A hunok Attila király halála után

(Csaba királyfi és a székelyek)

AMONDA

Attila hun király halálát követően Attila két fia között harc kezdődött a hatalomért. A nyugati népek Aladárt támogatták, mivel ő egy germán fejedelemszontól származott. (Krimhilda). A hunok és más keleti népek Csabát támogatták, mivel ő Rékától származott. Véres harc kezdődött, a két tábor közt, melynek végére Csaba és szövetségesei vereséget szenvedtek. Csaba 15000 vitézével Görögországba, majd Szítyaországba vonult. A harcokban nagyon sokan meghaltak, az életben maradt hunok közül háromezren Csigle mezejére költöztek, Erdély keleti felére, Csaba királyfi utasítására. Mivel félték a szomszéd népek támadásától, már nem is hunoknak, hanem székelyeknek nevezték magukat. Úgy tartották: a Hadak Újján, vagyis a Tejút, egy hun lovascsapat jön majd a székelyek segítségére, Csaba királyfi vezetésével, ha végső veszedelem fenyegeti őket.

ATTILA HUN KIRÁLY HALÁLA

Gárdonyi Géza A láthatatlan ember című regényében részletesen leírja Attila halálát, temetését, 453 tavaszán. A korabeli külföldi történetírók közül Priszkosz rétor (Kelet-Római Birodalom, vagyis Bizánc) a legmegbízhatóbb. Gárdonyi is az ő leírása alapján dolgozott.

Mint közismert, Attila a nászéjszakáján halt meg. A korabeli leírások mind egyetértenek abban, hogy nem orgyilkosság, vagy merénylet áldozta lett, hanem baleset történt. A leírások szerint vagy agyvérzés, vagy orrvérzés ölte meg a hunok királyát. Csak a száz esztendővel később élt, gót származású történetíró, Jordanes meséli azt, hogy a germán származású királylány, Ildikó ölte meg Attilát, egy fülébe szúrt tüvel.

Azt sem tudjuk bizonyítani, hogy a királyleány germán (gót) származású volt, és Ildikónak hívták. Más források szerint ugyanis Attila új nevének neve Mikolt volt, és ő egy keleti, fehér hun, heftalita származású herceg volt.

ATTILA TEMETÉSE

A hun uralkodó gyászszertartását szintén közismert legendák övezik. Hármas koporsóba (arany, ezüst, vas) temették el, a Tiszában, úgy, hogy elterelték a folyót, majd a temetés után visszaengedték a vizet. Leghűségesebb embereit, szolgáltaikat, lenyilázták, hogy követhessék őt a túlvilágra.

Csak hogy a valóság kissé máshogy fest. A régészek pontosan tudják, hogy a hunok koporsóba temetkeztek ugyan, de sohasem hármas koporsóba. Egyszerű faládákat használtak temetéseiken a hunok. A hármas koporsó mítosza úgy keletkezhetett, hogy a szemfedő szót (latin nyelven ferulum), összetévesztették a hasonló hangzású latin szóval (coperulum) mely koporsót jelent. Ennek alapján gyártottak számos színes leírást a XIX. század első felében, a romantikusok a gyászszertartásról. Tőlük származik az elterelt, majd visszaengedett folyó leírása is. Ez azonban vándormotívum, sok helyen, rengeteg mondanban előfordul még (pl: a mongol Dzsingisz kán temetésénél is). Úgy látszik, ez közismert volt az egész közép-

korban.

Technikailag is kivihetetlen vállalkozás lett volna, elrekeszteni a hatalmas Tiszát, majd gátakon keresztül visszaengedni a vizet. Inkább az lehet a valószínűbb, hogy egy kurgánban, kunhalomban temették el Attilát.

Hogy hol lehet Attila sírja? Senki sem tudhatja igazából.

Körülbelül 20 000 km²-nyi hely jöhet szóba, legalábbis a tudósok és régészek szerint.

- Miért nem találták meg még akkor? - kérdezheti a laikus olvasó. Semmiféle összeesküvés-elmélet, ellenséges indulat nincsen benne. Ezt hamar beláthatjuk, ha belegondolunk abba: a mai, XXI. századi Magyarország teljes területének egynegyedét, mondjuk, hogy csak a Tiszántúlt kellene felásnia, annak a régészeti expedíciónak, ami meg szeretné találni végre Attila végső nyughelyét.

Fotó: Internet

ATTILA GYERMEKEI

Majdnem teljesen bizonyosak lehetünk benne, hogy a hun király, keleti uralkodóhoz méltó módon, háremet tartott. Eszerint sok felesége lehetett, sok gyermeke szülehetett.

Első és főfelesége nem volt más, mint a hun származású Arykan, vagyis Réka. Tőle születtek a trónörökösök: Ellák a legidősebb fiú

Dengizik a középső testvér

Irnek a legifjabb fivér.

Csakis ők hármán, jöhettek szóba a trónutódlást illetően, nekik lehetett esélyük arra, hogy hun király válhasson belőlük.

Attila egyik felesége, akit nem is ismerünk név szerint, gót vagyis germán származású lehetett. Attila egy másik felesége, akit szintén név nélkül említenek meg, minden bizonnyal keletrómai származású hölgy lehetett.

Az sem elképzelhetetlen ugyanakkor, hogy Attila egyik hitvese nyugatrómai származású leány lehetett.

Azt is jól tudjuk, hogy a nyugati hunok, Attila király népe nem szakadt el teljesen a keleti, fehér

hunoktól, akiket más néven heftalita elnevezéssel is ismerünk. Így ilyen előkelő születésű nő is élhetett Attila király háremében.

Annyi azonban bizonyos, hogy a hun nagykirálynak sem Aladár, sem Csaba nevű gyermeke nem létezett. Csak a későbbi krónikás hagyományok teremtették meg őket.

ATTILA UTÓDAI

Attila legidősebb, gyermekei, akik mind Arykantól (Rékától) születtek, immár felnőttkorúak voltak. Attila halála után, az örökési sorrendet mindenben betartva, a legidősebb fiú, Ellák lett a hunok királya. Korábban ő a keleti akatzir törzsek főnöke volt, hogy beletanuljon a kormányzás művészetébe. A források szerint szerény és zárkózott ember volt. Komolynak, de egyben erélytelen férfinak írják le a források. Ő ahhoz ragaszkodott, hogy mint atyjaura idejében, a Hun Birodalom maradjon nagy és egységes, egyetlen ember, a főkirály hatalma alatt.

Csak hogy öccsei, Dengizik és Irnek, hatalom megosztást szerettek volna elérni. Korábban is akadt ilyesmire példa a hun történelem folyamán, elég ha csak Buda és Attila históriájára gondolunk. A fiatalabb fivérek fellázdak bátyjuk hatalma ellen. A források elégtelensége miatt, azt se tudhatjuk, megmaradt-e az érdeklentét a politika szintjén, vagy pedig még fegyveres összecsapás is kitört. Az viszont ismert, hogy a trónviszály idején a gótok Ellákot támogatták, míg a gepidák és a szkírek népe Dengizik álláspontját képviselte.

Végül kénytelen-kelletlen ugyan, ámde megosztottak a hatalmon, a királyfiak lázadása után.

Ellák maradt a hunok királya, az ő hatalma alá került szinte a teljes Kárpát-medence. Neki kellett biztosítania a hunok teljes uralmát. Ez annál is nehezebbnek bizonyult, hiszen a germán és kelta származású törzsek, ebben az időben már, többségben voltak a Kárpát-medencében. Ezenkívül neki kellett elhárítania a Nyugatrómai Birodalom törekvését is, mely arra irányult, hogy visszaszerezze a hunoktól egykori tartományukat, Pannóniát (a mai Dunántúlt).

Dengizik lett a hunok nyugati szárnyának főnöke, hatalma alá került a birodalom déli része, a nyugati Szerémségtől (A Duna és a Száva-folyó köze), egészen a Fekete-tengerig, Pontusz vidékéig. Hatalma egészen a Dnyeper folyóig ért. Átvette a szarmaták népe és szláv törzsek fölötti hatalmat. Alkirályságát úgy ismerték a kortárs történetírók, mint Altin Ordu: vagyis Aranyhorda! Neki kellett elhárítania a Keletrómai Birodalom, vagyis Bizánc meg-megújuló fenyegetését is. Igen kemény ellenfélnek bizonyultak.

Irnek kapta meg a hunok keleti szárnyának főnökségét. Saját hatalma egészen a Volgáig kiterjedt, keleti irányba. Neki is megvolt a maga feladata: fel kellett tartóztatnia az onogur és török törzsek jelentette veszélyt. Ezek ugyanis meg-meg-támadták portyáikkal a hunok keleti birtokait, a Volgán innen. Ezt leghatékonyabban úgy tudta megvalósítani Irnek alkirály, hogy átvette a keleti törzsek feletti hatalmat.

LÁZADÁS AZ ATTILA-FIAK ELLEN

Ekkor azonban váratlan fordulat következett be. Újabb, halálos veszély támadt, nem a birodalmon kívülről érkezett a fenyegetés, hanem váratlan oldalról, a királyságon belülről.

A különféle germán törzsek és népek uralkodói és törzsfőnökei azt a következtetést vonták le a fiatalabb Attila-fiak sikeres lázadásából, hogy Ellák, a főkirály hatalma megrendült. Úgy gondolták, itt lenne az ideje annak, hogy megszabaduljanak a hunok birodalmától. Távlati céljaik között szerepelt a még mindig gazdag Pannónia megszerzése is.

A lázadás résztvevői között akadtak germánok, szarmaták, herulok, rúgiak, szkírek, kvádok egyaránt. Ardarik király a gepidák népét vezette. Ők voltak a fő lázadók. Edeko és fia, Hunvulf királyok irányítása alatt a szkírek is csatlakoztak, akár csak Hunimund király és a szvévek, vagy Halarik király és kvádjai is.

Meg kell jegyezni azonban, hogy egyes törzsek vagy nemzetségek kitarítottak a lázadó népek közül is a hunok mellett. Az Attila-fiaknak nem maradt más lehetőségük, mint az, hogy fegyverrel verjék le a fenyegető germán lázadást.

CSATA A NEDAO-FOLYÓ MELLETT

Hatalmas ellenséges gyűrű vette körül immár a hunokat. Mindössze az volt a szerencsésük, hogy nem minden ellenségük lázadt fel ellenük egyszerre. Meg kellett próbálniuk a hunoknak egymás után leverni a lázadó népeket, törzseket, vezéreket, nemzetségeket.

Erre azonban már nem maradt elegendő idejük. A döntő csata a közelebből ismeretlen Nedao folyó mellett következett be, 454 nyarán, de az is lehet, hogy egy esztendővel később. A Nedao folyót a legtöbb kutató valahová a Szerémség területére teszi.

A hunokat maga a nagykirály, Ellák vezette. Nem parancsolhatott az egész hun haderőnek, legfeljebb a nyugati hun szárny katonáinak. A főkirály katonáinak létszáma nem haladhatta meg a 25-30 ezer harcost sem. Ellák segédcapatai között egyaránt akadtak irániak és alánok, rúgiak és szkírek is, ámde csak töredékek.

A germán és kelta lázadó törzsek, népek tagjai többen voltak. Ráadásul vezérek, királyaik évtizedek óta hun irányítás alatt harcoltak, igen jól kiismerték már a hunok taktikáját, hadicselét, harcmódorukat is.

Így aztán nem volt olyan nagy csoda, hogy kihatás nélkül a létszámfölnyüket, legyőzték a hunokat és Ellákot. A hun nagykirály, csapatai döntő többségével együtt, maga is holtan maradt a csatatéren.

A csatavesztés után felbolydult minden: a népek ide-oda költöztek, menekültek.

Úgy is lehetne mondani: azok a germán népek, akik a hunok helyére költöztek be, biztosan győztek a Nedao folyónál.

Azok a germán néptörzsek, akik máshová menekültek el, többek között a Keletrómai Birodalom területére kéreztettek be, bizonyára a vesztes oldalon harcoltak.

A Nedao mellett nemcsak a hunok nagykirálya pusztult el, ám a hunok európai birodalmi pozíciója is megrendült. A hunok hite semmisült meg a saját legyőzhetetlenségükben.

CSATA A BOILA FOLYÓ MELLETT

A hunok által legyőzött legnagyobb germán nép, vagyis a keleti gótok, eleddig nem vettek részt a lázadásban. Csak most látták elérkezettnek az időt a zendülésre. Valamir királyuk és az ő két testvére lázadt fel a hunok ellen. 469-ben a keleti gótok a hunok helyébe szerettek volna kerülni, s megütköz-

tek a hunok egykori alattvalóival, a lázadó szkírek és szarmaták, herulok s rúgiak, kvádok és más germánok harcosaival. A gótok győztek és szétszórták a lázadókat. Azok a Keletrómai Birodalom fennhatósága alá menekültek. Maguk a hunok, lassanként megkezdték a Kárpát-medence kiürítését.

Vitathatatlanul a gótok lettek immár az egykori Hun Birodalom területeinek legnagyobb birtokosai, urai. Ám óriási gyepek, üres területek maradtak az egyes népek között szabadon. Ilyen volt többek között a mai Duna-Tisza köze is.

A HUNOK ÚJ KIRÁLYA

Ellák király (453-455) halála után Dengizik lett a hunok uralkodója (455-469). Szívós és erőszakos embernek írják le a forrásokban. Hirtelen haragú és vérmes személy volt. Erőszakos és indulatos uralkodó lett. Vakmerő és megfontolatlan volt ugyan, de bátor és merész is. Inkább tűnt kiváló lovaskapitánynak, mint államszervező uralkodónak. Hiányzott neki atyja kancelláriája, szervezete, államának irányítása. A megfontoltság és a megfelelő előkészület Dengizikből.

Fotó: Internet

Neve azt jelentette: „déli szél”, „tengeri szél”, „pusztai szél”. Ez az elnevezés hasonlít, a sokkal későbbi mongol Dzsingisz kán nevéhez is.

Megosztozott a hatalmon öcsével, Irnekkel. A hunok két csoportja így megint elkülönült egymástól. Dengizik uralta a hunok nyugati szárnyát, a Havasalföldön, a Prut folyóig. Legfőbb központja jól védhető helyen állt, a Duna-deltában. Északon a mai csángók vidékéig ért a birodalma.

Irnék lett a hunok keleti része. Birodalma a Prut és a Dnyeszter folyók közötti pusztán terült el. A hunok új birodalmát egyszerre fenyegették külső nehézségek (a rokon onogur és török lovasnépek támadásai) és belső bonyodalmak (kiderült, támadó háborúkra sincsen már elegendő erejük). A testvérek fő célkitűzése nem lehetett más: mint visszaszerezni atyjuk, Attila király birodalmát; megbüntetni a lázadó germán népeket és törzseket; s elismertetni uralmukat mind a Keletrómai, mind pedig a Nyugatrómai Birodalom uralkodójával.

Dengizik nem használta ki a germán törzsek, népek egymás közötti ellentétét. Nem a lázadó gepidákat támadta meg, mivel először a még min-

dig a Kárpát-medencében élő hun maradványokat szerette volna kimenteni. Ámde hamar kiderült, egyenlőtlen a harc,

Dengizik hasonló helyzetben találta magát, mint később Corvin János, Mátyás király halála után. Látszólag még óriási hatalom birtokosa volt, de senki sem akart már engedelmeskedni neki.

DENGIZIK HADJÁRATAI

Dengizik úgy számolhatott: hogyha legyőzi leg-erősebb versenytársait, a keleti gótokat, még visszaállíthatja Atilla egész birodalma felett a hunok hatalmát. Ehhez elsősorban is le kellett győznie a keleti gótokat, Valamir királyukkal egyetemben. Ezért először megtámadta őket. A hunok rajtaütöttek a Szerémségen. A gótok kitértek a döntő összecsapás elől. Csak akkor támadtak, mikor nekik kedvező volt. A gótok győztek, törbecsalták s megfutamtították a hunokat. Itt és ekkor, 456-457-ben derült ki, néhány tízezer hun harcos ereje már nem elegendő a hódítások visszaállításához. Ebbe természetesen nem nyugodhatott bele a hun uralkodó. Amikor a gótok szorongatni kezd-

ték a még Kárpát-medencében kitartó hun törzseket, töredékeket, a segítségükre kellett sietnie. 459-ben Dengizik megint vereséget szenvedett a keleti gótoktól, ám legalább a hun törzseket, nemzetségeket sikerült kimentenie, együtt tértek vissza keletre a Kárpát-medencéből.

Ezek után már nem a gótokkal háborúzott, hanem a kelet-rómaiakkal. Ennek oka az volt, hogy Dengizik maga is szerette volna megkapni azokat az adókat, kincseket, váltságdíjakat, melyet annak idején Attila király megszerzett a bizánciaktól. Dengizik egy Hormizdak nevű alvezérét küldte el portyázni 466-ban, de az vereséget szenvedett.

Egy esztendővel később, bosszút szeretett volna állni a megáláztatásért. Éves adó fizetését követelték a bizánciaktól. A keletrómaiak becsalták a hunokból és keleti gótokból álló támadó sereget egy hegyszorosba, és körülzárták. Nem támadtak rájuk, csak kitérgetéssel győztek. A bizánciak csak akkor engedték el a csapdába esett sereget, mikor azok már mindent vállaltak. A kelet-rómaiak egymásra uszították a gótokat és a hunokat, karba tett kézzel nézték, hogyan mészárolják le egymást.

Erre a megaláztatásra már Dengiziknek, a hun főkirálynak kellett válaszolnia. Meg is tette ezt, 468-469 fordulóján. Személyesen vezette a támadó sereget. Nem diadalmas hadjárat volt ez már, pláne nem hódítás. Kétségbeesett kísérlet, vállalkozás volt ez, melynek egyetlen célja volt már: rákényszeríteni a kelet-rómaiakat a hunok maradék hatalmának elismerésére, adózás helyett immár beérték volna az ajándékokkal is. A bizánci hadvezér legyőzte a hunokat. Dengizik maga is elesett. Fejét a győztesek kitudták Bizánc kapujára.

IRNEK LETT A HUN KIRÁLY (469-506?)

Dengizik halála után egy békésebb hajlamú ember, az öccse, Irnek került a hun királyok trónjára. Elveszítette a Dontól keletre elterülő hun földet. Őt még ellenségei, az onogurok is elfogadták uralkodónak. Bemeneült a Kis-Szkitiának is nevezett területre, a mai Dobruzsába. A hunok a partmenti Dácia vidékét szállták meg, a Vit, az Iszker, a Lom folyók tájékát. Irnek hun léte, keletrómai határőrszolgálatot vállalt el, bizánci zsoldban.

Attila hun király leszármazottai több pusztai államot is megalapítottak a kelet-európai sztyep-pén és a Kaukázusban. Ellák utódai alapították meg az utrigur hun törzs államát, a Dontól keletre, Pontusz vidékén. Dengizik utódai alapították meg a kutrigur hun törzs országát a Don folyótól nyugatra, a Pontusz mocsaras tájékán. Irnek utódai alapították meg a Don folyónál, majd később a Krímben, Herszon és Kercs környékén, a Keremi Horda államát. Irnekről azt tartja a tudomány, hogy ő alapította meg az Előbolgár vagy Onogur Birodalmat. Mindenesetre Irnek neve szerepel még a híres-neves óbolgár királylistán is.

ATTILA TÁVOLABBI UTÓDAI

Jusztinianusz, a jeles kelet-római császár és felesége, a nagy hírű Theodóra bizánci császárné uralkodása alatt élt az a hun férfit, akit Mundus néven tartottak számon. Giesm hun herceg fia, Attila király unokája volt, a keletrómai történetírók évkönyvei szerint. Eredeti hun neve nem volt más, mint Mundusok. Zsoldosvezérként szolgálta azt, aki éppen szolgálatába fogadta. Azokért harcolt, aki megfizették őt és hadseregét. Nem volt neki se istene, sem pedig hazája, csakis a két erős karja,

meg a kardja. Különböző időpontokban szolgálta a gót királyokat, és a nyugatrómai uralkodókat, sőt a kelet-római császárokat is, sokszor akár egymás ellen is. Irányította a neves Belisariosz hadvezér seregét, annak felesége, a hírhedt Antonina úrnő felkérésére. 532-ben segített levérni a híres-nevezetes Nika-lázadást is, Konstantinápolyban, a tekintélyes Narsész hadvezérnek. Végül néhány esztendő múlva, 536-ban esett el, hűségesen küzdve Jusztinianuszért és Bizáncért. A keleti gótok ölték meg, vitéz harcok után. Innentől már az is előfordul a különböző történetírók könyveinek lapjain, hogy különböző neveken szerepeltetik az azonos, hun népet. Ámde az is megtörténik, hogy azonos, hun néven szerepeltetnek különböző népeket. Körülbelül itt ér véget, Attila hun király leszármazottainak története. A bizonyított tényeken túl tűnnek fel a legendák.

ONOGUROK ÉS AVAROK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

460 körül egy újabb, nagy népvándorlási hullám érte el a Kárpát-medencét. Az avarok megverték a szabiákat, azok pedig ráestek az onogurokra. A szabiákat a magyar történelemben zavartú aszfalu néven ismerik. (Rendíthetetlen szabiák). Ők vetettek véget az onogurok hatálatlan hatalmának keleten. Az onogurok már a török népek közé tartoztak. Az avar fenyegetés hatására, maguk is továbbálltak, és átkeltek a Volgán. 463 környékén érkeztek meg a kelet-európai sztyeppékre. Ők vették át a hunok kezéből az irányítást.

Az avar kagán volt népének legfőbb előjárója. Alattvalói közé csakis az eredeti avarok tartozhattak. Helyettese, a tudon, a behódolt népek irányításával lett megbízva, és az adókat szedte be tőlük. Egyben ő volt a nyugati országrész ura is.

A harmadik avar főméltóság, nem volt más, mint a jugurru, ő volt az avar kagán főhadvezére. A jugurru népe közé olyan onogurok is tartoztak, akik Kovrat kán halála után, beköltöztek avar fennhatóság alá, a Kárpát-medencébe. Így próbálták meg elkerülni a kazárok hódítását.

A negyedik avar tisztségviselő a sad volt. Ő a mindenkor uralkodó trónörököse volt. Kiskagánnak is nevezték.

Az ötödik, egyben utolsó avar főméltóság a tarchán volt (magyar nyelven: tárkány). Ő felelt a keleti országrész biztonságáért.

Azt, hogy milyen szélsébesen érkeztek meg Ázsiából az avarok Európába, jól mutatja, hogy kínai források szerint, 552-ben még az Altáj-hegységben vándoroltak, foglalkoztak állattenyésztéssel.

Alig tíz esztendő múlva, 562-ben, már a Duna-delta népei között említik meg az avarokat a bizánci források.

Mindössze újabb öt esztendő telt el, és 568-ban, az avarok immár a teljes Kárpát-medencét elvették a longobárdoktól és a gepidáktól.

KOVRAT KÁN LESZÁRMAZOTTAINAK EREDETMONDÁJA

A Duló-nemzettségbe tartozó Kovrat kán bolgártörök uralkodó volt, aki a Volga folyó tájékán vezette az Előbolgár (Onogur) Birodalmat (581-641). Róla terjedt el a következő történet:

Kovrat a halálos ágyán meghagyta fiainak, hogy tartsanak össze, akkor legyőzhetetlenek maradnak. Hasonlóan ahhoz, ahogyan őt, egybenyaláboltt nyílvesszőt eltörni nagyon nehéz dolog, de egyenként könnyen elroppanthatóak. Fiai azonban nem hallgattak bölcs apjukra. Kovrat kán halála után, mind a népe, mind pedig a birodalma öt különböző részre szakadt.

Ennek a mondának az a igazságmagya, hogy a kazárok támadásai nyomán az Óbolgár Birodalom nem kevesebb, mint öt önálló részre vált külön.

Batbaján kán, vagyis a legidősebb fivér, behódolt a támadó kazároknak. Ő és a népe a Fekete-tenger partján maradt. Batbaján alapította meg a Kaukázusi Bolgárországot. Ez még mind a mai napig is létezik, csak Balkáriának hívják a kicsiny államalakulatot a hegyek között.

Kotrag kán, a második fivér, átkelt embereivel együtt a Don folyón. Ő alapította meg a Volgai Bolgárországot, ami a környék egyik legnagyobb hatalma lett. Csak a mongolok támadása pusztította el ezt az államalakulatot, 1236-ban.

Aszparuch kán, a harmadik, azaz a középső testvér csapatai élén, átkelt az Al-Dunán, majd később megalapította a Dunai Bolgárországot, a mai Bulgária közvetlen elődjét.

Kuber fejedelem, a negyedik fivér, az uralma alá tartozó törzsekkel együtt, Pannóniába költözött, az avarok uralma alá, a mai Szeged és a Dél-Alföld vidékére. Innen később ezek az onogurok, előbolgárok Görögországba, Szaloniki vidékére vándoroltak.

Alzec vezér, az utolsó fivér, a legfiatalabb testvér, Ravenna és Pentapolisz itáliai vidékére vándorolt nemzetségeivel, majd itt, a Pó folyó vidékén telepedtek le, és alapították meg államukat.

A hűgukat Huba néven tartják számon a források. Ő a kazár uralkodó felesége lett, kényszerből.

A SZÉKELY KÉRDÉS

A magyar őstörténet egyik legfontosabb, egyben legellentmondásosabb kérdése nem más, mint Csaba királyfi népének, a székelyeknek az eredete. Úgy is megfogalmazhatnánk: Ki volt az a Csaba királyfi, akit a székelyek ősapjuknak tekintenek? Még a szaktörténészek sem tudnak egységes álláspontot kialakítani, nemhogy a laikusok. Annyi azért teljesen bizonyos: a székelyek mindig is magyar nyelven beszéltek.

(a nyelvcsere utaló jelek egyértelműen hiányoznak)

Speciális, határvédő funkciót láttak el a magyar történelem folyamán.

Sajátos, könnyűlovas harcmódot nagyon sokáig fennmaradt.

Külön írásuk volt, a székely rovásírás.

Hármas társadalmi tagozódásuk szokatlanul állandónak bizonyult.

(gyalogosok vagy közszekelyek, könnyűlovasok azaz a lófők, valamint az előkelők, primorok)

A székelyek nemekre és ágakra való tagolódása erős törökös hatást mutatott.

(Hagyományosan hat nemzetségre tagolódtak, ezen belül pedig négy-négy ágra oszlottak.)

Elméletek léteznek velük kapcsolatban, bizonyosságok azonban nem.

Abban sem egyeznek meg a vélemények, hogy a székely név milyen funkciót takar.

Egyes szaktörténészek népnévként értelmezik a székely elnevezést, mások szerint foglalkozásnév. Más történészek és emlékirók helynévből származtatják, vagy azt mondják, ez egy törzsnévből származik. Néhányan úgy érvelnek, hogy egy méltóságnévet takar a székely elnevezés, más szerzők szerint ez a határőrökre vonatkozik.

Maguk a székelyek úgy vélekednek, hogy ők az ősfoglalói Erdélynek. Más, főleg román történészek szerint csak betelepítették őket. Vagy tudatosan és szervezeten, vagy önkéntesen vándoroltak jelenlegi lakóhelyükre. Az mindenesetre biztos, ők voltak az első foglalkók, akik letek, hogy még a magyar honfoglalást is megelőzték.

Az utóbbi időkben elterjedt, új elmélet szerint, tudatosan megszervezett, mesterségesen kialakított, egyedi határvédelmi feladatot teljesítő törzs utódai a székelyek.

Ahány történész, szinte annyi vélemény létezik arról, hogy milyen nép leszármazottai a székelyek. A leggyakoribb s legmeggyőzőbb elmélet szerint, melyet a székelyek maguk is vallanak, ők a hunok leszármazottai. Így ők magyaroknak érzik magukat.

Más kutatók azt állítják róluk, hogy inkább török (türk) eredetűek. Ez egy hatalmas népcsoport, több tucatnyi egykori pusztai nép alkotta. Így felmerült már az is a hozzáértők között, hogy az onogur (bolgártörök) törzsszövetség és az avar nép utódai lennének, vagy akár az eszlik nemzetség sőt még a kabar törzsi származás lehetősége is felbukant. Ám származtatták már őket a szabioktól (szavárdoktól) és a besenyőktől, a mongoloktól és a szkítáktól is.

Egyes román történészekben még az is felmerült, hogy a székelyek a gótok és gepidák leszármazottai lennének.

Azt a Csiglemezőt, ahol a Csaba-monda szerint a székelyek meghúzódtak, sikerült már területileg azonosítani: ez nem más, mint a Budzsák nevű terület, a mai Dobruzsától északra. Ennek a történelmi vidéknek a déli határát a Duna-delta jelenti, nyugati határát a Kárpátok bérci képezik, keleti határát pedig a Bug folyó jelzi.

A CSABA-MONDA: LEGENDÁK ÉS VALÓSÁGOS RÉSZLETEK

Amennyire vita tárgya, hogy honnan származnak a székelyek, ugyanannyira kérdéses az is, hogy ki volt Csaba királyfi

A legerjedtebb elmélet szerint Csaba királyfi alakjában három különböző személy ötvöződött össze, vagyis Csaba monda személye három történelmi alak egybeemosása. Ők léteztek székelyek voltak ugyan, ám különböző időben éltek.

Az első Irnek, akit korábban már említettem. Ő Attila hun király legkisebb fia volt, az V. század folyamán élt.

Arról lett nevezetes, hogy atyja halála után megszervezte az Onogur azaz az Előbolgár Birodalmat. Az óbolgár királylistán is feltűnik személye, és őt tekintették az onogur uralkodók saját ősapjuknak. Sajátos, könnyűlovas harcmódot nagyon sokáig fennmaradt. Külön írásuk volt, a székely rovásírás. Hármas társadalmi tagozódásuk szokatlanul állandónak bizonyult.

Azt kell tudni, hogy 665-ben a kazár támadá-

sok szétverték az Onogur (Előbolgár) Birodalmat. Az onogur nép emiatt öt különböző részre szakadt szét. A negyedik fiú, Kuber és népe az avarokhoz költözött be, a Kárpát-medencébe. Az avarok Kuber népét a Tiszától keletre, a mai Erdély területén telepítették le.

A harmadik olyan történelmi alak, aki odaköltöcsönözött Csaba királyfinak a nevét, nem volt más, mint Csaba magyar vezér, a jenő honfoglaló törzs főnöke, aki a X. században élt.

Árpád unokája, Zoltán magyar fejedelem halála után, Fajsz került a magyarok élére. Azonban az augsburgi csatavesztés miatt, 955 körül, belharcok törtek ki, Taksony, a későbbi magyar uralkodó és Fajsz nagyfejedelem között. Végül Taksony győzelmet aratott, ő vette át az irányítást a magyarok felett. Csabának és népének, törzsének, akik bizonyára Fajszot támogatták, bizánci, görög területre kellett menekülniük, a Vardar folyó völgyébe. Ők lettek a vendarióta türkök, ahogy a bizánciak nevezték őket. A jenő törzs maradéka – nők, gyermekek, öregek – menekedtek kerestek Békés megyében. Kuber és Csaba népe összeolvadt, így keletkeztek a székelyek.

A KRÓNIKÁS HAGYOMÁNY ÉS CSABA KIRÁLYFI ALAKJA A MAGYAR TÖRTÉNETÍROKNÁL

A magyar történetírók és történészek műveikben más hagyományokról is beszámoltak Csaba személyével kapcsolatban. Anonymus szerint. Csaba előkelő úr, ispán volt Szent István idején. Ő volt Aba Sámuel király édesapja. Ennek a Csabának Pata vezér volt a nagyapja, Taksony és Géza fejedelem ideje alatt. Ha ez igaz, Csaba kabar származású előkelő volt. A kabarok a Vág és a Nyitra, a Garam vidékén; meg Biharországban, a Nyír-ségben, a Fehér-Körös és a Tisza vidékén; az Al-Dunánál, a Tiszától a Karasu-folyóig, a későbbi Keve és Krassó vármegye tájékán kaptak szállást, a Dukátus területén. Ők voltak a fekete magyarok. Utódaiknak sejtik a palócokat.

Kézai Simon művében, a Magyarok Krónikájában találhatjuk meg a legteljesebb összefoglalását a hun-magyar mondáknak. Ő tette meg Csaba királyfit Attila fiának.

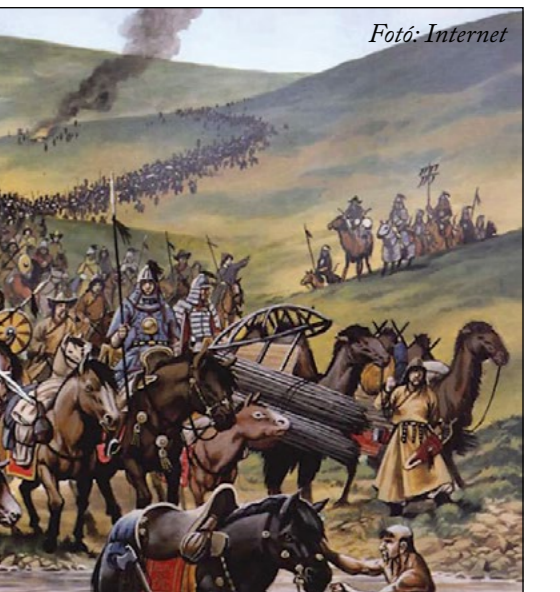
Mór Elemér nyelvtudós szerint: Csaba létező személy volt ugyan, de legendás alak, akinek több személy cselekedeteit tulajdonították.

Dümmerth Dezső történész szerint: csakis a székelységnek maradt fenn a Csaba-monda. Cáfolja azt, hogy Csaba Attila hun király fia lett volna. Elismeri viszont, hogy Attila egyik fia visszament Görögországba.

Makkay János szerint: Attila nem hun uralkodó volt, az Isten Ostora, hanem egy avar fejedelem. A frank évkönyvek leírják: 796-ban, Attila avar kagán halála után, fiai között testvérháború tört ki. Aladár és Csaba csatároztak a hatalomért. A vesztes Csaba a bolgárok szolgálatába szegődött. A Csaba-magyarok Makkay János szerint, így tulajdonképpen kései avarok voltak.

Ennek az elméletnek is megvan a maga igazságmagya. A hétszáz éves utolsó évtizedében tényleg háborúvá fajult az avar uralkodó, a kagán, és helyettese, vagyis a jugurru ellentéte a Tiszántúlon. A belháború azzal zárult le, hogy mind a kagán, mind pedig az ellensége, a jugurru meghalt. A viszály előtt, 791-ben, a frankok még hiába támadták meg az avarokat, az Enns folyó mentén. Az gyepprendszer még nem tette a frankok számára lehetővé a benyomulást az avarok szállásterületére. Az avar hatalmi válság tette szabaddá az utat az előtt, hogy a frankok és Nagy Károly császár meghódíthassák az egykori római Pannónia területét.

Néhány esztendővel később (795-ben), a harmadik avar főméltóság, a tudon is meghódolt a frankoknak. Ennek oka az az, hogy Krum bolgár

uralkodó megtámadta az avarok keleti birtokait. A tudon még a kereszténységet is felvette kétségbeesésében. A tudon vezetésével a frankok betörttek az avar pusztákra, és kirabolták a fejedelmi kincstárat. Később az erőszakos terítés miatt a tudon még is fellázadt, felkelését azonban leverték, őt magát pedig kivégezték a frankok.

Ekkor, 803-ban avatkozott be a viszályba ismét Krum bolgár kán, aki a hadjáratával megsemmisítő vereséget mért az avarokra a Tiszántúlon. Egy avar néprész, törzs, nemzetség, keletre menekült Krum bolgár kán elől, állítólag Csaba vezér irányítása alatt.

Az avarok visszavárták még őket, mint ahogy a hun utód, Árpád magyar fejedelmet is, a székelyek. Az avarokat utoljára 822-ben említették meg Pannónia területén a frank évkönyvek. A magyarok 862-ben vezettek először portyázó hadjáratot a Kárpát-medencébe. Innen már nincs is olyan messiás a magyar honfoglalás hagyományos dátuma: 896.

A székelyek emlékezetében, mondáiban, megőrződött Csaba hun királyfi emlékezete, bárki is legyen ő valójában.

A magyarok szinte az egyetlen olyan nép Európában, akik nagy történelmi személyiségnek tartják, tisztelik Attila hun királyt. Nem a kegyetlen és barbár hódító, az „Isten Ostorát” látják benne, mint a nyugat-európaiak, hanem a nagy formátumú uralkodót, fejedelmet, világhódító, akit királyi házuk, a magyar Árpád-ház ősei között tisztelt.

